

www.fofo.no

FORSVARETS FORUM

- Aktuelt
- Dokument
- Portrett
- Teknikk og viten
- Utland
- Meninger
- Sport & friluft
- Kultur

[Utgaver i PDF](#)

- Hæren
- Sjøforsvaret
- Luftforsvaret
- Heimevernet
- Flo

Den ukjente megler

Intense vannkonflikter i Midtøsten, inngående kjennskap til det tidligere irakiske lederskapet. Norske Jon Martin Trondalen er megleren de færreste har hørt om.

UKJENT HELT: Jon Martin Trondalen er som megler ukjent i Norge, men høyt respektert i Midtøsten. Foto: PER THRANA.

Langt unna medias søkelys har Jon Martin Trondalen siden starten på 90-tallet drevet diplomati i Midtøsten. Han har på oppdrag fra blant annet FN jobbet med alt fra Israel-Palestina-konflikten til vannkonflikter mellom Tyrkia, Syria og Irak. Han var i tillegg en av de siste fra vestlige nasjoner som snakket med sentrale personer i Saddam-regimet før det smalt i 2003.

Professor Jon Martin Trondalen er noe så uvanlig som en norsk megler som ikke løper ned media for å fortelle om sin egen betydning. F vet at han har ledet en rekke forhandlinger og gjennomførte oppsiktsvekkende møter, ukjente for omverdenen. Han sier selv at en nødvendig del av «å olje et knirkende maskineri» er at ikke alt offentliggjøres: De beste forhandlingsresultater oppnås ofte i uformelle fora.

Bokaktuell. I Midtøsten er vann viktigere enn mat. Ja, vann er for folk der mer verdifullt enn olje og annen energi er for oss. En avtale som sikret alle land i Midtøsten trygg tilgang til vann, vil kunne være både fredsopprettende og fredsbevarende. Slik de europeiske land har bygget fred og samarbeid gjennom å skape gjensidig økonomisk avhengighet av hverandre – gjennom samarbeidet i Den europeiske union – håper mange at vann kan ha tilsvarende funksjon i Midtøsten. Men fraværet av fred skaper spenning – også om vanntilførselen. Det er dette Trondalen i det stille har arbeidet med gjennom mange år. I sommer utgir han en bok med forslag til en løsning, som kan tilfredsstill

alle parter. Boken utkommer på engelsk, arabisk og hebraisk – og ikke på norsk...

Stor innsikt. Kjell Magne Bondevik, tidligere statsminister og nå fredssenterleder, er en av dem som har vært i berøring med Trondalens arbeid. Til F sier han:

– Trondalen har stor innsikt i vannspørsmål, og har forstått betydningen av dette i internasjonal politikk. Med dette utgangspunktet har han knyttet kontakter og formidlet synspunkter mellom viktige aktører, blant annet i Midtøsten.

– Jobbet du selv sammen med ham?

– Jeg hadde som stortingsrepresentant en del kontakt med Trondalen ut fra felles interesser i disse spørsmål, sier Bondevik.

Både i Syria og Israel har F vært i kontakt med folk som har jobbet med Trondalen og hans prosjekt. I alle leirer berømmes han for sin innsats, og han sees på som en aktør alle kan forholde seg til. Det sier ikke lite i dette området.

Åpne linjer. De mest dramatiske øyeblikkene i Trondalens meglerkarriere kom da han i hemmelighet holdt linjene åpne mellom de mest kompromissvillige lederne i Irak og vestlige ledere like før USA invaderte landet. Forsøk på å få ham til å fortelle om dette, har ikke ført frem. Trondalen er taus.

F vet at Trondalen var en av meget få utlendinger fra Vesten som hadde inngående kjennskap til det tidligere irakiske lederskapet, deriblant utenriksminister Naji Sabri og visestatsminister Tareq Aziz. Trondalen kjente godt den tidligere vannministeren som senere ble innenriksminister og sjef for landets interne sikkerhet inntil invasjonen i 2003.

Elver av ild. Trondalens engasjement i Irak startet med utviklingen av felles vanninformasjon i Tyrkia, Syria og Irak. Siden 1997 reiste han flere ganger i året landeveien gjennom ørkenen til Bagdad fra enten Amman eller Damaskus – på en tid da Irak var isolert gjennom FNs sanksjoner.

Han er kjent for å snakke med stort engasjement om samarbeidet med de tre landene. Og spesielt samarbeidet med Irak under dette landets spesielle situasjon gjennom tolv år med sanksjoner. Han fikk anledning til å møte mange fra det irakiske

lederskapet da vannspørsmål – ved siden av det militære – ble ansett å være selve grunnlaget for staten.

Derfor bidro han i de mest kritiske fasene til å holde kanaler åpne nesten helt frem til invasjonen i 2003. Professor Trondalen vil ikke la seg intervju om disse spørsmålene. På generelt grunnlag sier han:

– Jeg er bekymret for at Euftrat og Tigris skal bli «elver av ild». I tillegg til krigen i Irak, har en rekke politiske forhold gjort at Tyrkia, Syria og Irak ikke har kommet til enighet om hvordan elvene skal utnyttes: De er som tikkende bomber der forurensingen øker og fremtidsrettet samarbeid mangler, sier han.

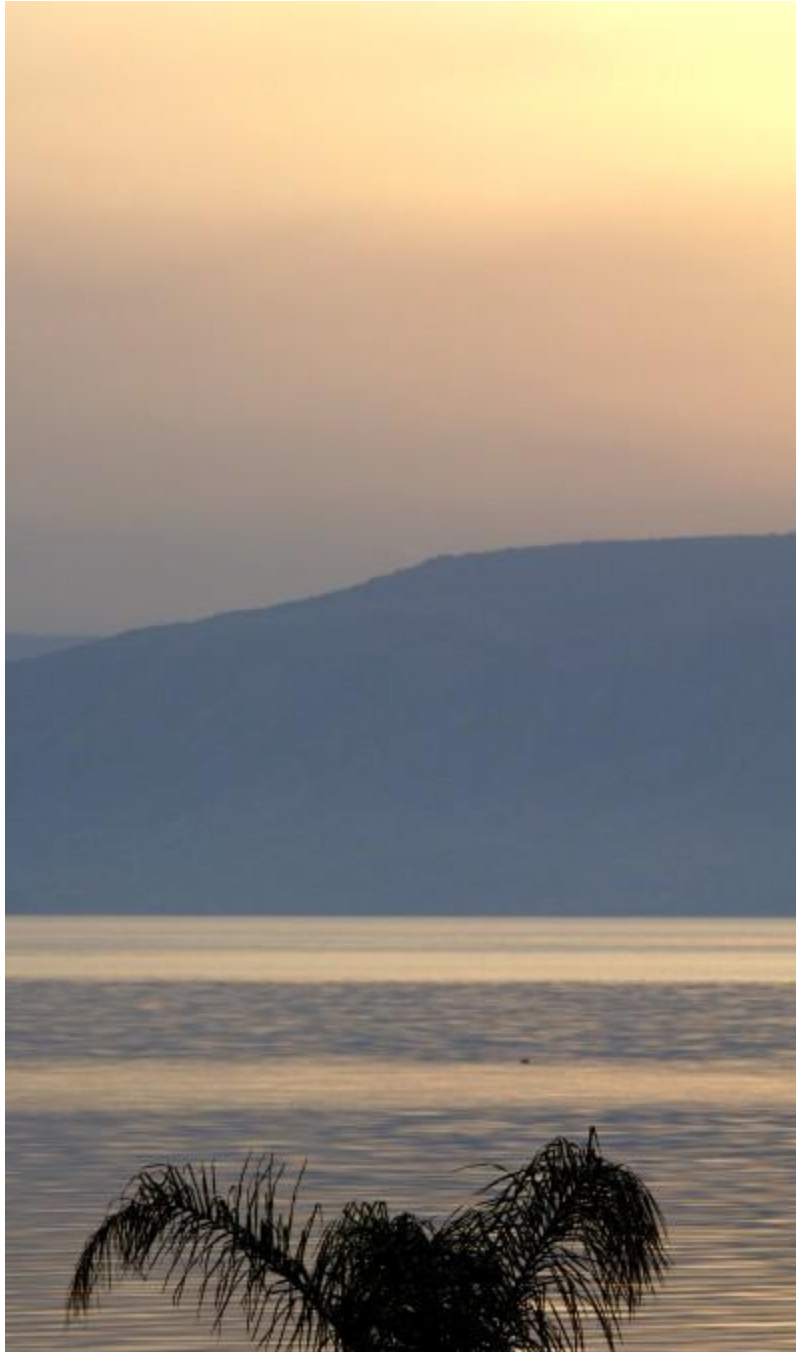
Vitenskapsmann. Den norske CESAR-stiftelsen (Centre for Environmental Studies and Resource Management), som Trondalen ledet, valgte selv å finansiere en målestasjon for vannkvalitet i Eufratelven. På grunn av sanksjonene måtte denne stasjonen godkjennes i FNs sikkerhetsråd. Målestasjonen ble ikke ødelagt under invasjonen i 2003, fordi landsbyen beskyttet den. De anså vann som et grunnlag for overlevelse.

Som leder for CESAR uttalte Trondalen til tidsskriftet Uniforum i 1997 at når det er knapphet på vann, ressurser krysser grenser og den politiske situasjonen er spent, blir fordeling og bruk av vannressurser meget kontroversielt.

– Situasjonen kan sammenlignes med et barneselskap der alle drikker brus med sugerør. Men i Midtøsten har ikke partene hver sin flaske, alle suger fra den samme flasken, og den er farget så det er umulig å se hvor mye som er igjen, beskrev han.

Trondalen er professor ved geografisk institutt på Universitetet i Oslo.

– Vitenskapsfolk framstår med en egen uavhengighet som gjør at vi kan angripe konflikter på en annen måte enn vanlig diplomati gjør, uttalte han til tidsskriftet.

KILDE TIL KONFLIKT: Trondalen har først og fremst jobbet med vannkonflikter i Tyrkia, Syria og Irak. Han er bekymret over utviklingen. Foto: ARNE FLAATEN

Aktiv og engasjert. Tidligere forsvarssjef, general Vagleik Eide var ambassadør i Syria på 90-tallet. Han beskriver Trondalen som en meget aktiv og engasjert mann.
– Han var involvert i en rekke prosjekter og programmer som først og fremst gikk på vannsikring og vannforsyning. Mange nasjoner hadde kontakt med hverandre

gjennom Trondalens prosjekter, deriblant Libanon, Jordan, Syria og Tyrkia, forklarer Eide.

Han påpeker at han hadde kontakt med Trondalen som norsk ambassadør. Derfor deltok han i flere av de samme møtene.

– De fleste ble holdt på forskjellige departementskontor rundt omkring i Damaskus. Trondalen ledet møtene eller spilte en sentral rolle.

– Hvordan vurderer du rollen til Jon Martin Trondalen?

– I disse områdene betyr vann utrolig mye. I Norge skjønner vi ikke hvor fantastisk viktig det er. Trondalen hadde en viktig oppgave som han løste på en positiv måte.

– Hans innsats er lite kjent?

– De som har vært involvert i prosessen vet godt hvem Trondalen er og betydningen av hans innsats. Men det er nok slik at prosjektene er bedre kjent enn personen.

Vann er politikk. – Vann skaper fort konflikt, sier general Arne Solli. Den tidligere forsvarssjefen har engasjert seg i spørsmålene knyttet til mangel på rent vann. Han mener dette er en av de største utfordringene i vår tid. Solli sitter i styret for stiftelsen International Water Academy, og kjenner derfor godt til det arbeidet professor Trondalen har utrettet. Trondalen er en av grunnleggerne av International Water Academy, der også biskop Gunnar Stålsett er styremedlem. Solli understreker at mekling knyttet til vannkonflikter er vanskelig, særlig i Midtøsten der mange parter er involvert.

– Spørsmål om vann blir politikk, og da får du fort motstandere. Det har også hederskaren Trondalen fått merke, sier Solli, og understreker:

– Trondalen har opparbeidet seg et internasjonalt navn på grunn av arbeidet for å bedre vannsituasjonen.

Israel-Palestina. Historien om professoren som ble megler startet i 1992. Han fikk først forespørsel fra FN om han kunne lære palestinerne forhandlingsteknikk i forbindelse med konflikter og i særdeleshet vannkonflikter. På det tidspunktet var PLO verken anerkjent av Israel eller det internasjonale samfunnet, og stort sett all vanninformasjon hemmeligstemplet. Dette gjorde arbeidet vanskelig. Som nå var den gang målet å utvikle uavhengig vanninformasjon som alle parter kunne bruke i forhandlingene. Etter «Oslo-avtalen» ble Trondalen trukket inn i en nøkkelrolle i vanngruppen i den multilaterale fredsprosessen i Midtøsten, ledet av USA. Trondalen ledet i en årrekke forhandlinger mellom palestinske selvstyremyndigheter,

Israel og Jordan, noe som resulterte i den såkalte «Vann-deklarasjonen fra 19962. Utvikling av vannlovgivningen har vist seg å være viktig da vannet på Vestbredden og i Gaza må samordnes internt hos palestinere. Dette er avgjørende i samarbeidet med Israel om de delte vannressursene.

Norge mistet rolle. I løpet av disse årene har Trondalen flere ganger vært utsending for FNs ledelse, og fått økonomisk støtte fra Norge og Sveits. Han fremhever at Norge satte de regionale spørsmålene på dagsorden i mange år og spilte en viktig rolle - der samtlige land var meget fornøyd med landets innsats. I dag erkjenner han at vi har mistet denne unike rollen de siste fem-seks årene. Dette har blant annet medført at flere av initiativ er blitt avsluttet halvveis, i et par tilfeller med lite tilfredsstillende resultater. Et eksempel er vannovervåkingssystemet i Jordan. Samtidig har andre prosjekter, som vannovervåkingssystemet for Eufrat-elven i Syria fungert i mange år, på tross av at Norge stanset finansieringen før det ble fullført.

Vil bidra. Da Trondalen i 2000 fikk signaler fra norske myndigheter om at de ville konsentrere sin innsats om israelske-palestinske spørsmål på bekostning av regionale spørsmål, valgte han også å etablere seg i Genève. For som han selv sier: «Å få flere bein å stå på, for vanninitiativ i Midtøsten er ikke et kortvarig vaksinasjonsprogram der man går raskt inn og ut». Trondalens bok «Water and Peace for the People» er en fortsettelse av innsatsen for å bidra til at vannkonfliktene i Midtøsten løses med fredelige midler og forvaltes med sikte på å unngå krig. Minst like viktig er det at vanlige, og da spesielt fattige mennesker, får nok og rent vann.

*I OSLO/DAMASKUS/TIBERIAS:
ERLING EIKLI ee@fofo.no
TOR EIGIL STORDAHL tes@fofo.no
ERLING BØ erbo@mil.no*

Hvorfor vannkonflikter?

- Det foreligger en situasjon med vannknapphet.

- Vannkilden er delt mellom flere parter.
- Landene som deler kilden har ulik økonomisk, politisk og militær styrke.
- Alternative vannkilder er begrensede.

Kilde: Kirkens Nødhjelp

Irak, Syria og Tyrkia

- Trondalen har først og fremst engasjert seg i vannkonfliktene mellom Irak, Syria og Tyrkia. Disse landene deler elvene Eufrat og Tigris.
- Tradisjonelt har Irak brukt vannet i elvene Eufrat og Tigris.
- Konflikten om vannet begynte da syrerne og tyrkerne bestemte seg for å utnytte og regulere vannføringen gjennom dambygging og omfattende landbruksproduksjon langs elvene.
- Mest utsatt blir Irak som får sterkt forurenset vann transportert inn i egne vannsystemer. Dette gjelder spesielt områdene sør for Bagdad, hvor det bor mer enn åtte millioner mennesker som er avhengig av Eufrat som vannkilde.
- I 1974 truet Irak med å bombe al Thawra-dammen i Syria, flyttet store styrker til den syriske grensen og truet med invasjon fordi de var redde for at syrisk dambygging ville true vannføringen i Eufrat på irakisk side.
- En tilsvarende konflikt, med mindre militær karakter, oppsto mellom Tyrkia og Syria i 1975.

Kilde: Kirkens Nødhjelp

AKTUELT

Skriv ut

Tips en venn

Copyright © 2006 F - Forsvarets forum, Oslo MIL/Akershus, 0015 Oslo. Telefon: 23 09 20 30

IDUUM